DE REBUS PRAECLARE GESTIS A SIXTO 5. PON. MAX. IO FRANCISCI BORDINI...

Giovanni Francesco Bordini,
Giovanni Maggi

DE REBVS PRAECLARE GESTIS A SIXTO V PON. MAX.

IO FRANCISCI BORDINI I C ET PRAESBITERI RO. CARMINVM LIBER PRIMVS

ROMAE ex officina Iacobi Tornerij
M.D.LXXXVIII
Permissu Superiorum.

SIXTO V. P. M.
SANCTISS. TOTIVS CHRISTIANI GREGIS PASTORI.
IO. FRANCISCVS BORDINVS FELICITATEM.

ERVM a te glorioſe geſtarum tantus eſt ſplendor tanta magnitudo BEATISSIME SIXTE, vt & earum fama ad exteras quaſq; barbaraſque nationes, ſumma cũ tui admiratione peruenerit, & in illis extollendis præclara quæque huius tempeſtatis ingenia deſudauerint. Quorum de tuis laudibus monumẽta tum carmine, tum ſoluta oratione conſcripta, partim iam in lucem edita ſunt, partim in dies edenda expectantur. In his ego tamquam anſer inter olores obſtrepere aliquando tentaui, tantoque tuarum laudum rumore veluti è ſomno experrectus, ad obſoletæ poeſis ſtudium, iampridem reſides animos deſuetaque corda reuocaui. Id verò non vt aliquam ex ea re mihi laudẽ compararem, ſed vt meæ in te obſeruantiæ ſignum aliquod vel exiguum demonſtrarem. Nec erat animus,

vt quæ mihi ipsi luce indigna videbantur, lucem adspicerent, & in manus hominum deuenirent. Verum cum illis S.T. quæ eius est humanitas, non parum delectatam fuisse sentiam, tuoque iussu, & à Petro Bargeo viro omni literarum genere ornatissimo, & à Petro Galesino Protonotario Apostolico, tuæque Sanctitati ob insignem doctrinæ & eloquentiæ laudem carissimo, & à Hieronymo Badesio iuuene eruditissimo auunculoque Siluio Antoniano minimè indigno, inter cætera præstantissimorum virorum carmina inserta typisque excusa prodijsse: rem tibi non ingratam facturum me existimaui, si quos sparsim & in singula quæque facinora à te non minus celeriter, quam magnificentissime perpetrata, modo plures, modo pauciores versus transmisi, in vnum congestos libellum, æneisq. iconibus exornatos ante tuos beatissimos pedes offerrem, obsequij in te mei monimentum, pignusque perenne. Neque vero angor, si quis me assentationis fortasse insimulandũ putauerit, quasi leuissimis nenijs gratiam tuam iure atque aucupari voluerim. Ego enim, conscientia teste, dum te laudo, non te, sed illum in te laudo, cuius in terra vicesgeris, cuius munere præclaris istis animi dotibus ornatus es, cuius ductu maxima quæque mente agitare, opereque complere non dubitas, Iesum Christum summum Deum summique Dei filium, quem laudant angeli & iustorum spiritus, qui maior est omni laude, quique laudatoribus suis sempiterna præmia benignè largitur. Nihilo autem magis illorũ obiurgationes pertimesco, qui dicturi fortassis sunt, hominem Sacerdotem,

seruʒ

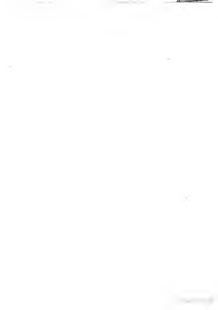
seriis tum rebus tum litteris dies noctesque occupatum, aetate iam grauis, leuibus carminum scriptitatiunculis operam diesque insumere minime decuisse. Nam ego me neque sanctiorem facio, Ambrosio, Nazianzeno, Cypriano, Paulino Nolano, Damaso, Venãtio, & Prospero, neq; grauiorem Prudẽtio, Lactãtio, Arato, Sedulio, Iuuenco, Victorino caeterisque priscorum seculorum viris illustrissimis, quos neque puduit, neque piguit, carminibus aliquando animum oblectare: & diuina mysteria carmine decantata populis exhibere. Vt omittam Regem eundemque Prophetam Dauidem, quem & si assiduis bellorum tumultibus vexatum, grauissimaque regni gubernatione impeditum, numquam tamen à diuinis laudibus carmine concinendis, & diu noctuque Altissimo, Maximoque Deo, in Cythara, & psalterio, & voce tuba corneae psalmorum penso persoluendo, cessasse meminimus. Eius exẽpla proponens Sancta mater Ecclesia, qua nunc te capite ac rectore gloriatur, septenas horas, quas Canonicas dicimus, Dauidico carmine hodieque decantat. Quin vt carminum vsum, non solum non improbet, sed commendet etiam vehementer, hymnos partim ab Ambrosio sanctissimo Mediolani episcopo, (cuius opera in meliorem speciem, dilucidioremque ordinem, te auctore dum adhuc Cardinalem ageres, redacta, non sine totius Christiani orbis ingenti vtilitate leguntur,) partim ab Aurelio Prudentio, Hilario, Gregorio Magno, Sedulio alijsque lectissimis viris decerpta pro dierum atque festorum opportunitate canenda proposuit. Vt inde piorum animi non tantùm cantionis

suaui-

suauitate demulcerentur, atque ad diuinarum rerum gustum saporemq. allicerentur: sed & vitiorum fugã, virtutumque desiderium, veluti melle delibuto quodã, epoto medicamento, perdiscerent. Me verò, Pater beatissime, adeò huius errati minimè pœnitet, vt frequentius, diligentiusque carminibus conscribendis insudare posthac in animum induxerim, quoties à grauioribus negocijs studijsque vacare contigerit. Quo factum est vt exiguo huic operi libri primi titulum præfigere decreuerim, cui & secundus & tertius, & quotquot visi fuerint, subnecti possint. Quemadmodum enim neque tu à similibus maioribusq. operibus patrandis vnquam desisties quippe qui maiora in dies animo voluas, nihilq; eorum prætermittas, quæ & ad Romanam Vrbem in Pristinam dignitatem vindicandam, & ad deprauatos hominum mores corrigendos, & ad perpetuam tranquillitatem, salutem, ac securitatem gregi tuo parandam tuendamque facere posse videantur: ita neque me, neque præstantissimos quosque tum ingenio tũ eloquentia viros, à tuis laudibus celebrandis vnquam cessaturos esse confido. Equidem, quod ad me attinet, cum inter cæteras innumerabiles animi tui virtutes, religionem inprimis, singularemque in Deum pietatem suspiciam demirarisin ea potissimum extollenda futurorumque seculorum memoriæ cõmendanda semper versabor. Tu interea, pater sanctissime, hoc qualecunque munusculum serui tui hilari fronte, gratoque animo suscipere ne dedignator: in quo, quasi in speculo teipsum possis intueri, & qui iam multos retro Pontifices, pietate,

iustitia,

iustitiã, animique magnitudine superasti, nunc hoc tui ipsius obtutu, ad te ipsum egregijs operibus superandum inflammeris atque prouoceris. Me verò tuæ benedictionis optatissimo munere impertitum vt velis flexis genibus oro atque obsecrò Deus te Ecclesiæ suæ incolumem diutissime seruet. Pater optime atque Beatissime.

AVCTOR AD LIBRVM.

Obtrectatores verbo hoc compesce, libelle;
Dic, versus Sixto si placuere, sat est.

AD SIXTVM V. PONT. MAX.
MAGNA PRAESTANTEM, MAIORA MOLIENTEM.

IO. FRANCISCI BORDINI I. C. ET PRESB. ROM.

CARMEN ELEGIACVM.

MAGNA facis, maiora dies moliris in omneis.
Det tantum Christus tempora longa tibi.
Te duce Iustitiæ rursus iubar emicat orbi, Iustitia abundantia pax religio.
Et reduces adsunt copia, pax, pietas.
Te duce parta quies populis, pulcherrima rerum Quies.
Læta dari sibi nunc secula Roma videt.
Effera prædonum rabies compressa quiescit, Latrones cõpressi.
Et iam tutus iter carpere quisque potest.
Et, qui vana diu vanis prædixit aruspex, Aruspices fugati
Quod sibi non vidit, pellitur vrbe, miser.

 Iam

Adulteris pœna imposita. Iam frænis legum turpis religatur adulter,

Nec castos audet commaculare thoros.

Aquæ felices in Quirinale. Et gelidæ, longo quæ ducta est tramite, lymphæ

Alta Quirinalis perfluit vnda iuga.

Templorum annua visitatio. Diuorum, deserta diu, delubra frequentes

Cum patribus populi, te duce, Sixte, petunt.

Viæ apertæ stratæque. Hinc, atque hinc patefacta iacent strata ampla viarum,

Qua sacras possit quisquis adire domos.

Obeliscus Vaticanus. Ipse Crucis magnos referens obeliscus honores,

Excelsas Petri sistitur ante fores.

Obeliscus Lateranensis. Audijt hoc, mersus quamuis tellure sub alta,

Alter, & excelsum tollit ad astra caput.

Audijt, & sese quærentibus obuius vltro

Fert citus, & pondus gestit obire Crucis.

Palatium Lateranense cũ porticu. Hic vbi porticibus surgit Laterana superbis

Magna domus niueo marmore fulta nitens.

Sacellum Exquilinum. Quid quod in Exquilijs tua nunc præsepia, Christe,

Præclaro tectum fornice cingit opus?

Vaticanæ testudinis absolvendæ spes certa. Sic Petri curua claudi testudine templum

Sperant mox populi, quod cupiere diu.

Et

Et totum immensi pondus quæ sustinet orbis
Stat septemdenis Iaona Cardinibus.

Cardinalium septuaginta numerus & titulis totidem.

Nam septemdenis partibus constare senatum
Vis, quos & totidem templa fouere iubes.
Virtuti sic digna datur, te pricipe, merces,
Sic meritas pœnas impia facta luunt.
Cætera quid memorem? siluæ hæc montesq; loquuntur.
Et Tagus, & Ganges, Oceanusque pater.
Sed quid non facies, quid non sperare licebit,
Si dederit Christus tempora longa tibi?
Grandia venturos quæ nos præstabis in annos,
Tot si tam paruo tempore miro geris?
Gens effræna tibi septem subiecta trioni

Mundi conuersio.

Seruiet, atque Indus, Niliacusque sinus.
Seruiet armipotens Anglus, gens dura Lemanni,
Bosphoridæ Thraces, indomitique Getæ.

Hæreticorum & infidelium reditus ad Ecclesiæ gremiũ

Barbaraque insuetum discent infrendere nomen
Ora Dei, & dulci flectere colla Cruci.
Numina tunc Christi venerabitur vltima Thule,
Inque vnum coges pastor ouile pecus.

Vnum ouile & vnus pastor

Magna

Magna, sed hæc alij sublimi carmine, vates
Dicent, & grandis grandia facta chelys.
Nostra inter vitreos fonteis, per gramina læta
Cantabit raucis fistula rauca modis.
Non quos ingenteis referes ex hoste triumphos,
Non, quæ deuictis iura dabis populis:
Non, vt pugnaceis Parthos, Turcas ue feroceis
Amne salutari proluet ista manus.
Templa septē Rustica sed tenui dulceis mea tibia amores
Tentabit versu dicere Sixte tuos.
S. Mariæ ad Præsepe. Vt pius, vtque frequens vel nunc nascentis Iesu,
S. Crucis. Vel Crucis inuictæ, Partheniam ve domum.
S. Mariæ de Populo S. Petri S. Pauli. S. Io. Lateranensis Vel Vaticanam, aut quæ respicit ostia Tybris,
Pauli ædem visas, aut Laterana petas.
S. Laurentij. Vel magni vt pergas hilaris Laurentis ad aram,
Vt lachrymis madeas dum pia sacra facis.
Vt tua semper eat circum præcordia Christus:
Vt mentem moneat, vt tua cœpta regat.
Vt mortale nihil voluas, sed æthera semper
Erige re vt cures, teque tuumque gregem.

Viuidaque

Viuidaque vt teneras exurat flamma medullas,
Ferueat atque imo pectore dulcis amor.
Hæc ego dulcisono modulabor carmina plectro
Det tantum Christus tempora longa tibi.

SIXTI PASTORIS EXCVBIAE AD CHRISTI INFANTIS CVNABVLA.

Dspicis vt lætus cunabula dulcis IESV
Sixtus obit, ſenio nec timet ille ſuo?
Horrida non glacies, nõ inclemẽtia cœli.
Terret ſanctũ adeò pectus adurit amor.
Frigida ſed canis ſpargit dum bruma pruinis
Terras, nox medium dum tenet vda polum
Tunc vigilat paſtor, tunc aurea tecta relinquens
Se ſe ad naſcentis fert penetrale Dei.
Eſt locus, Exquilias priſci dixere Quirites,
Irriguis quondam collis amœnus aquis.
Nunc æde inſignis Chriſti quæ ſacra parenti
Æſtiua veniens à niue nomen habet
Ipſius hic veneranda Dei præſepia Chriſti
Summa Romulidæ relligione colunt.

Hic olim Sixtus nondum ad sceptra alta vocatus
Egregium altaris condere cœpit opus.
Quod nunc excelso conclusum fornice longe
Despectat tutreis Roma superba tuas.
Virginei hic partus monimentum illustre reponit
Nocturnum tuguri pauperis hospitium:
Quod circum insontes pueri, Sicanaque virgo
Ludentes adstent, Illyricusque senex.
Huc igitur gressus grandæuus dirigit heros
Post quem consequitur sedula turba patrum.
Concurrunt proceres, pergunt iuuenesque senesque
Permistum vulgus, fœmina virque simul.
Post vbi deuentum est ad limina magna sacelli,
Atque aram Christus qua cubat in media;
Continuò excubias alternis vocibus implent
Hinc hominum cœtus, ætherei inde chori.
En Christus natus nunc Gens hunc omnis adoret,
Conclamant pariter, Gloria summa Deo.
En iacet in fœno, pugno qui continet orbem,
Pascitur en pastor lacte perexiguo.

Virginis vberibus destillant pocula cœli,
  Filius atque hominis fit pater ipse hominum.
Sic canitur: resonant vasti penetralia templi,
  Et lacrymas cunctis mystica sacra cient.
Ast multo ante alios afflatus numine Sixtus
  Adstat non oculos non mouet ille manus.
Sed stupet, & rerum quæ sint arcana reuoluit,
  Et tacita secum talia mente refert.
Quam bene in Exquilijs celebrantur sacra tonanti,
  Romanasque arces paruula cuna domat.
Quam decet, excubias vbi Rex Romanus agebat,
  Romani excubias pastor ouilis agat?
Quare agite ô cœli, terris demittite rorem,
  Et pluuiam optatam mittite, tempus adest.
Quæ longum tandem sitientia temperet arua,
  Irriget & nascens arida corda puer.
Sic ait: inde oculos sacra in præsepia figens
  Algentem rigida conspicit in stipula:
Et videt, vt lenis bos hinc, hinc tardus asellus
  Ore foueant tepido membra tenella Dei.

Stat genitrix impexa comas, roseo que refulgens
Vertice, nunc lacrymis ora sinusque rigat.
Et nunc prona suum lætissima pignus adorat,
Nunc illud castis admouet vberibus.
Nec minus & superis carum caput adstat Ioseph,
Sedulus & cœlo credita dona fouet.
Ioseph qui solus secreti conscius alti
Nascentis pueri gaudia prima tulit:
Post hæc admirans venientum culmine ab alto
Pastorum cœtus cernit adesse pios.
Quorum aliis teneris frons est redimita corymbis,
Ast alij puero rustica dona ferunt.
Baccas, atque rosas, violas, suaueisque hyacinthos,
Quos illa insueto tempore fudit hyems.
Hinc alij Cererem expediunt atque oua canistris,
Effundunt alij dulcia vina cadis.
Hic hœdum, ille agnum portat, siluestria promit
Poma hic, ille oleas, castaneasque nuceis.
Roscida mella, nouique repentia munera lactis
Dant alij, atque hilares florida serta alij.

Parte

Parte alia calamos inflant, & carmina dicunt,
Nascentem resonant plectra canora Deum.
Auia responsant nemorum, saltusque ferarum,
Et dumeta canunt & caua saxa Deum
Ipsæ inter densas corylos virgultaque pictæ
Carmine certantes adglomerantur aues.
Intonsi plaudunt montes ramosque virenteis
Expandunt alacres, pomaque sponte ferunt.
Mitescunt tigres, nec lædunt vnguibus vrsi
Informes quemquam, setigeri ue sues.
Non vltra magnos meruunt armenta leones,
Non vltra insequitur torua leæna lupum.
Quin lupus ipse vorax agnos innoxius inter
Iam manet, & iuncti bosque leoque cubant.
Panditur interea cœlum, iamque omnis ab alto
Cælicolum terras turba beata petit.
Et geminant voces, & mulcent æthera cantu
Dulcisono, & spargunt lilia mista rosis.
Ecce autem celeri missus secat aëra cursu
Aliger, & medijs visus adesse sacris.

Atque

Atque adiens Sixtum æterni mandata parentis
Explicat, & cunas ire iubet propius.
I, Pastor dicens prima hæc pastoribus olim
Gaudia, pastori gaudia prima tibi.
I, Felix, iam pone metum, tua gaudia virgo
Augeat, & dulcis mellifluusque puer.
Rumpe moras, exesacitus te confer ad antra,
Non fuerint paruæ præmia parua viæ.
Dixit, & in media volitans se nocte recondit,
Optatum aggreditur carpere Sixtus iter.
Vt venit, puerum vt vidit, matremque senemque,
Et quæ illum agresti stramine bruta fouent.
Obstupuit, totos horror tremefecerat artus,
Pertentat tacitum pectus amantis amor.
Hinc dulceis lacrymas, crebra hinc suspiria fundit,
Et dulcem puerum vox geminata vocat.
Excipit illum vlnis atque oscula millia figit
Atque iterum, atque iterum, nec saturatur amor.
Adspirat cœptis infans, tenerosque lacertos
Circum colla senis nectere lætus auet.

Ceu

Ceu quondam Solymis aurata in veste sacerdos
   Promissi certus templa tonantis adit.
Iam senior mortem sed non visura senectus
   Ni detur tectum carne videre Deum.
Quem que ubi conspexit tetigitque, ad sydera palmas
   Tendens sic fatus: iam mihi visa salus.
Iam populos sæua video ditione tyranni
   Ereptos moriar, iam mihi visa salus.
Iam lætus moriar, tu me dimitte precantem
   Summe Deus moriar, iam mihi visa salus.
Haud aliter Sixtus longo venerabilis æuo,
   Candida dum pueri tangere membra licet,
Exclamat lacrymans, & cum data copia fandi
   Ridentem infantem talibus alloquitur.
Parue puer sed magne Deus, cui pontus & æther
   Paret, & excelsi lumina magna globi.
O cordis spes sola mei regnator Olympi,
   Æterno mundum qui regis imperio.
Quis te pauperiem, frigus, malaque omnia ferre
   Compulit ô summi cara Dei soboles?

Sat ſcio ſolus amor docuit contemnere cœli
  Sydereas ſedes, & mala tanta pati.
Vicit iter durum pietas generiſque cadentis
  Humani, quem olim culpa momordit atrox.
Immanem tu hoſtem terraque Ereboque potentem
  Deuicturus ades Tartareaſque domos.
Iam te Cocytus, Phlegetbon, & pallida Ditis
  Regna tremunt, & Styx, Eumenidumque furor.
Per te certa ſalus miſeris, per te ardua cœli
  Iam concluſa diu porta recluſa patet.
Infeſta eni iam bella ſilent, pax aurea mundo
  Redditur, & pietas ſpeſque fideſque & amor.
Et quæ iamdudum noſtris fuit exul ab otis
  Lætitia accedit concomitata iocis.
Ergo adſis bonus ò nobis plebemque patreſque
  Reſpice parue puer, reſpice magne Deus.
Et mihi quem pecori longe lateque per orbem
  Immenſum ſparſo præficis immeritum:
Da partos ſeruare greges tuque adijce caulis
  Quos aſper ue lupus, vel malus anguis habet.

Nil

Nil mortale peto, tantum tua numina Mauri
  Agnoscant, Indi, Thraces, & Antipodæ.
Sic rogat, oranti subridens annuit ingens
  Pusio, nec cessat basia casta dare.
Et molli amplexu gestit concessa petenti
  Vota seni, & blanda significare manu.
Tum numen Sixtus rursus veneratus amicum,
  Ad sua mox rediens sacra diurna parat.

A
ECCE CRVX DNI
FVGITE
PARTES ADVERSÆ
VICIT LEO
DE TRIBV IVDA
B
CHRISTVS VINCIT
CHRISTVS REGNAT
CHRISTVS IMPERAT
CHRISTVS AB OMNI
MALO PLEBEM SVAM
DEFENDAT
C
SIXTVS V PON MAX
CRVCI INVICTAE
OBELISCVM VATICANV
AB IMPVRA SVPERSTITIONE
EXPIATVM IVSTIVS ET
FELICIVS CONSECRAVIT
ANNO M D LXXXVI
PONT II
D
SIXTVS V PONT MAX
OBELISCVM VATICANVM
DIS GENTIVM IMPIO
CVLTV DICATVM AD
APLOR LIMINA OPEROSO LA
BORE TRASTVLIT ANN 1586

IN OBELISCVM VATICANVM.

EPIGRAMMA.

Lta Syenitæ tibi, crux, iam culmina Saxi;
Cedunt, & Solis vana superstitio.
Cæsareumq. procul nomẽ, numẽq. facessunt,
Te solam lætus nunc Obeliscus amat.
Quin & sublimeis monteis, fulgentiaque astra;
Exsuperas victrix, sub pedibusque tenes.
Sponte sua fului submittunt dorsa leones,
Sic monteis subigis, sydera, saxa, feras.
Scilicet, vt, quæ olim exitium probrumque parabas,
Nunc eadem cunctis vita decusque fores.
Præstitit hæc Felix diuino munere Sixtus,
Cui summum hoc studium subdere cuncta Cruci.

ALIVD.

Vt primum auguſt a conſiſtere ſede Obeliſcus
Se vidit, lætos hos dedit ore ſonos.
Quem modo ſublimi pertingere vertice cœlum
Cernitis, & dulcis pondera ferre Crucis.
Ægypti quondam vaſta Rex rupe Seſoſtris.
Exciſum Phœbo iuſſerat eſſe ſacrum.
Barbara relligio, decoriſque ignara futuri
Prædixit nolens tunc mea fata mihi.
Iuſtitiæ ſoli, iuſto quod principe, iuſtis
Auſpicijs olim rite dicandus eram.

A
CHRISTVS PER
INVICTAM CRVCEM
POPVLO PACEM PRAE-
BEAT QVI AVGVSTI
PACE IN PRAESEPE NASCI
VOLVIT
B
CHRISTVM DOMINVM
QVEM AVGVSTVS DE
VIRGINE NASCITVRVM
VIVENS ADORAVIT
SEQ. DEINCEPS DOMI-
NVM DICI VETVIT
ADORO
C
SIXTVS V PONT MAX
OBELISCVM AEGYPTO
ADVECTVM AVGVSTO
IN EIVS MAVSOLEO
DICATVM EVERSVM
DEINDE ET IN PLVRES
CONFRACTVM PARTES
IN VIA AD SANCTVM
ROCHVM IACENTEM IN
PRISTINAM FACIEM
RESTITVTVM SALV-
TIFERAE CRVCI
FELICIVS HIC ERIGI
IVSSIT ANN DNI
M D LXXXVII
PONT III
D
CHRISTI DEI IN AETERNVM
VIVENTIS CVNABVLA SANCTIS-
SIME COLO QVI MORTVI
SEPVLCHRO AVGVSTI TRISTIS
SERVIEBAM

OBELISCVS EXQVILINVS DE SE IPSO.

Qui fueram cinerum custos tristisque Sepulchri,
  Cunarum excubitor, nunc obeliscus ero.
Intulit Augustus mortem mihi, mortuus, ast nunc
  Nascentis Christi munere vita redit.
Sic reduces Astrææ, & religionis honores
  Exultans, Sixto Principe, Roma videt.

ALIVD.

Monte alto excisus Montem altum vertice gesto
  Monte Alto sistor Montis & alta peto.
Syderibusque facer, Sydus quoque culmine porto.
  Aurea Crux montes, fulgidaque astra facit.
Vnica lux est Crux, altis qua cernere lucem
  Montibus & Cælo syderibusque datur.
Ergo Altus mons, montes ornat dum Cruce Sixtus
  Et mundo lucem syderibusque refert.

IN COLVMNAM COCHLIDEM TRAIANAM.

Disticon ex Isa. cap. 17.

Pauperis excelsas gressus calcare columnas
Cernis Roma tuas? Iam domina orbis eris.

IN AEREAM EFFIGIEM D. PETRI TRAIANI COLVMNAE SIXTI V. PONT. MAX. IVSSV IMPOSITAM.

Aspice pro vanis veros, Romane, triumphos,
Tuque triumphantem suscipe, Roma, ducem.
En qui Romanas venit piscator ad oras,
Quique crucis probrum suppliciumque tulit.
Is nunc sublimeis superat Galileus arceis,
Cæsaris pedibus nunc monimenta terit.
Stipite nam lætus verso dum vertice pendet,
Hac inquit nobis est iter ad superos.
Nunc superis iunctus superas superare columnas
Incipit, & nudo subdere regna pede.

D Quod

Quod genus hoc belli, quæue hæc noua pompa triũphi?
Imperat Occisus sanguine regna capit.
Sic vincit, sic exercet sua prælia Christus,
Exitio vitam, regna cruore parat.

ALIVD.

Viderat infandis vrbem Sixtus monimentis,
Ornatam vanos vsque referre Deos.
Hinc obelos, atque hinc cochlides iactare columnas
Atque virum forti parta trophæa manu.
Aut ære ex molli, seu ducta ex marmore signa
Seu thermas, arcus, templa, theatra, fora.
Vidit, & ingemuit cari pia cura parentis,
Non lacrymis potuit parcere pastor amans.
Non tulit hoc solers vigilis prudentia Sixti;
Non tulit hoc pietas, non pietatis amor.
Ergo saltos, dixit, subigens nunc crux obeliscos,
Emicet, & Solis numina prisca fuget.
Quin & Traiani ingentem, me vindice, molem
Pauperis ascendant ærea signa Petri.

Sic

Sic Piſcatori cedat Rex Maximus orbis,

Sic Chriſto veterum cæca ſuperſtitio.

ALIVD.

Vlpius extulerat molem hanc Traianus ad auras:

Iuſſerat hic cineres condier ille ſuos.

Hic ſtatuam figi, victriciaque arma reponi,

Queis Dacos domuit, Decebalumque ducem.

Fortia dehinc Pario cælari hic marmore facta,

Deuictos hosteis, oppida capta iubet.

Traiano melior, ſed nunc felicior atque

Auguſto Sixtus, dedicat iſta Petro.

Effigiemque viri, molem ſuperare ſuperbam

Imperat, & ſacrum tollere ad aſtra caput.

Sic verus veræ fidei, fideique Magiſtro,

Sixte pater fidei, te duce, fertur honos.

SIXTVS V PONT MAX PICENVS
AQVAM EX AGRO COLVMNAE VIA
PRAENEST SINISTRORSVM MVLTARVM
COLLECTIONE VENARVM DVCTV SINVOSO
A RECEPTACVLO MIL XX A CAPITE XXII
ADDVXIT FELICEMQ DE NOMINE ANTE PONT DIXIT
COEPIT PONT AN I ABSOLVIT III MDLXXXVII

Irrigat Exquilias Sixtus montemque Quirini
Fontibus, at lacrymis irrigat ille polum.
Dum Christum Patri mactat sine sanguine ad aram
Dum pueri tractat membra tenella senex.
Vndasuis scatebris arentia temperat arua,
Ast lacrymis Sixti sistitur ira Dei.
Felix Roma nimis Felici hoc principe, sub quo
Et cœlum, & terras vtraque lympha rigat.

ALIVD.

Currite gemmanti felices gurgite lymphæ,
Quo longam expellat feruida tetra sitim.
Currite, qua duxit sinuoso tramite Sixtus,
Quaque dedit summi per iuga montis iter.
Currite felices latices per florida rura,
Perque vias, hortos, currite perque domos,
Currite felices felicis munere Sixti,
Felici scateat iamque Quirinus aqua.
Currite sub Sixto pleno sic gratia riuo
Sic placidis pacis fluctibus vnda fluet.

De

DE MVLIERE QVAE AB AFRICO SINV ROMAM AD SIXTVM V. PONT. MAX. CONFVGIT.

Quis locus est laudum ignarus iam, Sixte, tuarum?
Ecce tibi à Libyco fœmina vecta mari est.
Quæ nunc, ceu pinguis quondam Regina Sabææ,
Maiorem prisco te Salomona petit,
Te solum vt videat, tuaque vt vestigia seruet;
Pauperie gazas, aurea tecta casa
Mutauit sapiens, famulosque, ac pignora, matrem;
Sponte sua fidei credidit illa tuæ.
Accipe primitias, regni præsaga futuri:
Africa quas mittit, fœmina quasque refert.

IN PII. V. PONT. MAX. OSSA IVSSV Sixti. V. Pont. Max. ad sacellum Præsepis Christi translata, nobilissimoque sepulchro illata.

EPIGRAMMA.

Nascentis præsepe Dei pastoribus olim
  Ostensum primo, regibus inde fuit.
Pastorem, regemque, Deumque, hominemque fatentur
  Pastores, reges, carmine, muneribus.
Nunc Pius, en Pastor, Rexque illam fertur ad aram,
  Excubet vt Pastor, muneta Rexque ferat,
Pastoris Regisque insigni hoc sacra sepulchro
  Pastor Rex Sixtus condidit ossa Pij.
Seque tuum ante antrum, pastor, rexque optime Christe,
  Pastor Rex Sixtus condier ipse cupit.
Sic tua pastores Reges cunabula circum
  Adstabunt ambo, hinc Sixtus, & inde Pius.

IN SANCTVM BONAVENTVRAM Doctoris Ecclesiæ Titulo à Sixto V. Pont. Max. insignitum

Dat BONA nunc VENTVRA Deus tibi maxima cælo
  Dat Sixtus scriptis præmia digna tuis.
Ille beatorum te iungit sedibus, æuo
  Dulci vbi perfrueris, lucidaque astra colis
Hic te Doctoris titulo, qui Sydera luce
  Et solem superat concelebrare cupit.
Quod simul & doceas, oblectes, afficiasque:
  Et quod dum legeris, vulnere corda petas.
Vulnere quo felix vixisti saucius ipse,
  Vulnere quod fixum nunc quoque corde geris.
Hoc felix Sixtus felici vulnere tactus
  Saucia iamdudum pectora & ipse tulit.
Hoc se percussum, te percutiente, fatetur,
  Dum tecum loquitur, dum tua scripta legit.
Hoc demum cari dum vult feriantur alumni,
  Sripta tua vt discant peruoluenda dedit.

O te felicem, terraque, poloque beatum
Certatim quem ornant terra polusque simul.
Christi dulcis amor dulci tua pectora telo
Transfixit, torques tu quoque tela docens:
Nunc igitur Christi vultu dignate sereno,
Æternum, & felix iam super astra sedens
Pastorem SIXTVM, quique illi creditus est grex,
Quod facis, & precibus, præsidioque foue,

SIXTVS V PONT MAX PICENVS
PAVPERIBVS PIE ALENDIS
NE PANE VERBOQ CAREANT
MVLTO SVO COEMPTAS AERE
HAS AEDES EXTRVXIT
APTAVIT AMPLIAVIT
PERPETVO CENSV DOTAVIT
ANNO DNI M D LXXXVII PONT II

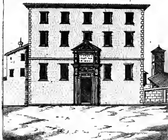
IN DOMUM MENDICANTUM VSUI Sixti. V. Pontif. Max. pietate, ac liberalitate constructam

Pauperies deiecta solo, miserabile visu,
  Dum iacet, & questu compita cuncta replet;
Hospitioque, ciboque carens, ac vestibus, alto
  Cum gemitu stipes, auxiliumque petit.
Improbus & templis clamor pia vota frequenter
  Impedit orantum, quem ciet atra fames.
Nec possunt saeuas locupletum flectere mentes
  Quas mittit lacrymans indiga turba preces.
Paupertatis amans, & paupertatis alumnus
  Festinat miseris sed dare Sixtus opem.
Namque illi teneris insunt praecordia fibris
  Angitur esurie, pauperieque gregis.
Ergo amplas hilaris flaui prope Tybridis vndam
  Quae capiant inopes, instruit ille domos.
Tum rigido refouet torpentia frigore membra
  Vestibus, hospitio, flammigerisque focis.

Viscera

SIXTVS V PONT MAX PICENVS
PAVPERIBVS PIE ALENDIS
NE PANE VERBOQ CAREANT
MVLTO SVO COEMPTAS AERE
HAS AEDES EXTRVXIT
APTAVIT AMPLIAVIT
PERPETVO CENSV DOTAVIT
ANNO DÑI MDLXXXVII PONT II

IN DOMVM MENDICANTVM VSVI Sixti. V. Pontif. Max. pietate, ac liberalitate constructam

Pauperies deiecta solo, miserabile visu;
  Dum iacet, & questu compita cuncta replet;
Hospitioque, ciboque carens, ac vestibus, alto
  Cum gemitu stipes, auxiliumque petit.
Improbus & templis clamor pia vota frequentes
  Impedit oratum, quem ciet atra fames.
Nec possunt fæuas locupletum flectere mentes
  Quas mittit lacrymans indiga turba preces.
Pauperatis amans, & paupertatis alumnus
  Festinat miseris sed dare Sixtus opem.
Namque illi teneris insunt præcordia fibris
  Angitur esurie, pauperieque gregis.
Ergo amplas hilaris flaui prope Tybridis vndam
  Quæ capiant inopes, instruit ille domos.
Tum rigido refouet torpentia frigore membra
  Vestibus, hospitio, flammigerisque focis.

Viscera

Viscera deinde cibo reficit, potumque ministrat
Sedulus, atque ægris pharmaca corporibus.
Nec minus inde animis diuini pabula verbi
Exhibet, & scatebris irrigat ora sacris.
Ac veluti Solymis, cœtu crescente piorum,
Nomina qui Christo prima dedere Deo;
Dum sanctus cœlo delapsus Spiritus alto
Edocuit sacri pectora fida chori.
Vna fides cunctis, & cor credentibus vnum
Extitit, & cunctis tunc anima vna fuit.
Cuncta ministrabant cunctis, communia cunctis
Perque domos cunctas cuncta fuere diu.
Tunc viduata viro mulier, puerique parente
Orbati, & tristes, inualideque senes,
Et quos dira fames, & quos sitis aspera pressit
Optatam haud segnes experiuntur opem.
Et tanto in populo, loca quem diuersa tenebant,
Pauperie nullus, qui premeretur, erat.
Haud secus hæc Romæ fieri sperate Quirites
Nam molli SIXTVS viscera corde gerit.

Hac

Hactenus, vt duros arceret finibus hostes,
Vt frugum populis copia larga foret.
Congesfit prudens argenti pondus, & auri,
Ne incautos ciues gens inimica premat.
Sed Scytha nunc acet, Tyrius, sæuusque Britannus,
Et Germanus atrox, Barbaricusque furor.
Exitium vnanimes Vrbi qui sæpe minati,
Et stragem populis, militibusque necem.
Fortia dum metuunt atque imperterrita SIXTI
Pectora, vix audent limine ferre pedem.
Aurea sub SIXTO nam pax, & copia fines
Cum teneat nostros, iam tremit hostis atrox.
Et trepidus patrijs vix fidens finibus arma
Condit, quæque tenet, non bene tuta tenet.
Aruaque iam lætis exundant pinguia culmis,
Horrea triticea messe referta tument.
Quod superest, priscis decorabit honoribus Vrbem,
Et dignis statuet præmia digna viris.
Iam viduata viro mulier, puerique parente
Orbati, & tristes, inualidique senes.

F Virgi-

Virgineique chori muris quos continet arctis
Vnius intactæ virginitatis amor.
Et quos dira fames,& quos sitis aspera pressit,
Optatam haud segnes experiuntur opem.
Nec gente in magna,multas quæ sparsa per vrbeis,
Pauperiem quisquam,qui patiatur,erit.
Ergo alacres omnes nunc te,pater optime Sixte,
Laudibus extollunt,plausibus excipiunt.
Pastoremque,patremque suum,iuuenesque,senesque
Conclamant,nec non diues inopsque simul.
Viue diu felix,patriæ pater optime,viue,
Per quem pulsa fames,tutaque patria quies.

IN OBELISCVM LATERANENSEM, nouamque domum, & Scalam Christi sanguine conspersam, iussu Sixti V. P. M. instauratam.

Qui Laterana frequens inuisis templa viator,
Et teris hæc flexo limina sancta genu.
Mirarisque obeli ferientia culmina cœlum,
Confractum audieras quem iacuisse prius.
Quique Parætonijs Tymbræi numen in oris
Prætulit, hunc Romæ signa referre Crucis.
Excelsasque domos nitido consurgere saxo,
Atque Peristylio, porticibusque nouis.
Insuper, & roseo conspersos sanguine Christi,
Sedula conscendit, quos pia turba, gradus.
Augustam in speciem mutatos ducere ad almam
Aram Laurentis commodiore via.
Conspicis, attentisque oculis nunc omnia lustras,
Siue stupes spatio tanta peracta breui.
Ne stupeas, magnus Regum nam prævenit omnes
Spes, animos, Sixtus, atque opera, atque manus.

Ne

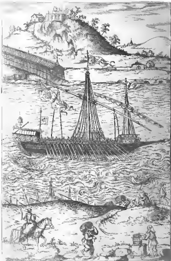
Ne stupeas, maiora magistu concipe mente,
Singula quidque velint innuere ista vide.
Vt feriunt obelisci celsa cacumina Olympum,
Vtque ferunt summo vertice signa Crucis.
Sic satagit Sixtus cunctis præfulgeat vt Crux,
Aurea nam summi Crux via sola poli est.
Vt surgunt alacri repatata palatia cursu;
Vt surgunt arcus, sanguineique gradus.
Sic, quæ Tartarei fuerant labefacta Tyranni
Inuidia, atque odio, iam renouata vigent.
Destructus morum cultus, destructaque forma
Virtutis, pacis, iustitiæque nitor.
Iam reduces adsunt, iam Sixto vindice, nostris
Insidunt animis, pectoraque ima tenent.
Ingentes ergo tanto pro munere grates
Si potis es soluas, sin minus ore refer.

DE VIIS AMPLISSIMIS QVAS Sixtus V.P.M. ab Exquilino Monte in Syderis formam, ad loca diuersa aperuit & strauit.

Syderis impositum Monti iubar emicat Vrbi,
Lucidior fulget sydere virgo parens.
Quæ solem genuit, gremioque, atque vbere fouit,
Exesique antri condidit hospitio.
Montis in Exquilij spelunca hæc vertice, sed nunc,
Vt centrum residet, dirigit atque vias.
Hacque illacque illas aperit, qua visere magna
Templa Dei summi fœmina, virque potest.
Syderis in speciem, illinc qua Laurentius æde
Conditur, inde Crucis maxima templa videt.
Hinc Lateranensis renouata Palatia phani
Inde Quirinalem conspicit, hinc Cochlidem.
A te principium, Virgo, tibi desinit omnis
Spes hominum, quibus es terminus, atque via.
Virgo decus cæli, fortunatissima Virgo,
Virgo Dei summi, filia, sponsa, parens.

Virgo curarum Sixti prædulce leuamen;
Quæque illum refoues, dirigis, atque doces.
Te duce, mortales radiantia sydera cæli
Et solem Christum cernere posse putant.
Te monstrante viam, præclarus cum grege Pastor
Astrigeri scandet lumina clara poli.
Stella parens Solis, radijsque, atque igne corusca,
Stella parens hominum, terminus, atque via.

IN TRIREMEM ADVERSVM Piratas à Sixto V. P. M. paratam.

Non satis est Sixto terris pepulisse latrones
Piratas toto iam fugat ecce mari.
Pergere iam poterit, si vult, mercator ad Indos,
Nam pelago, & terris omnia tuta videt.
Miratur lætus genitor noua pondera Tybris
Insuetam portans per vada flaua ratem.
Miratur placidam, & gaudens vehit vnda carinam.
Tyrrhenum seruet quæ Adriacumque fretum;
Quid faciet Maurus miles, classisque paratur:
Africa quid faciet, Bosphoricusque sinus?
Desinet ad nostras appellere perfidus oras
Nil sibi iam prædæ, quod capiatur, erit.
Bellatrix ponto Dux creditur alta Triremis,
VENTVRA in Latium quæ ferat inde BONA.
Mittitur auspicijs Sixti cum milite classis,
Prædator sæuus, præda erit ipse modo.

ALIVD.

Pone metum, Tyrrhene pater, tua littora SIXTVS
Tuta facit, iam tu perfide Turca fuge.
Iam satis atque super, nostro de littore captas
Heu, prædas tecum, sæue Tyranne trahis.
Nostra tuos classis fines penetrabit ad imos
Hellespontiacæ iam timet ora plagæ.
Infelix redde Imperium, da non tua regna
Subijce iamque humilis sceptra superba Cruci
Da Solymos, vel tu sacrum venerare Sepulchrum,
Christigenis pateant iam loca sancta pijs.
Dux belli flauo Tyberini gurgite puppis
Soluitur, hanc sancti numinis aura mouet.
Soluitur atque salis gaudens per cærula fertur
Vt libycos subigat, Niliacosque sinus.
Soluitur auspicijs IESV, te Principe, IESV,
Confidit SIXTVS prospera cuncta fore.

IN COLVMNAM COCHLIDEM Antoninam æneã B. Pauli effigie insignitam.

DISTICON.

Immeritum Pauli fundis tu Roma cruorem;
Imperium extinctus possidet ille tuum.

IN EANDEM CARMEN.

Marcomanos Marcus deuicerat Antoninus
Immanes Rheros, armigerosque Quados.
Vtque æterna foret præclari hæc gloria facti,
Edocet historiam magna columna Cochlis.
Qua captas vrbes, ductosque ex hoste triumphos
Cælauit niueo in marmore docta manus.
Corde pium, fortemque armis, atque ore disertum
Te dixere olim plebsque, patresque tui,
Sed pietate simul, doctrina maior, & armis
Est Paulus, calcat qui tua regna pede.
Ille humilis, pauper, vinctus, rerum omnium egenus,
Truncatusque caput, fit tibi, Roma caput.

Mirandum, à victo victor deuincitur orbis
Cæsar, & ad victi sternitur ille pedes.
Marcomanum victor deuincitur Antoninus,
Et cedunt Paulo Rhetus, & ipse Quadus.
Christe Deus tua sunt hæc summæ insignia laudis
Hæc Crucis est virtus, gloria, visque sacræ.
Hosce Petro, Pauloque refert nunc Sixtus honores
Isque illis Cochlides subdit, & Imperium.
Vos igitur Sixtum vasti duo lumina mundi
Tu Petre consilio, tu prece Paule foue.

IN OBELISCVM AD AGRVM Sessorianum ante ædem S. Crucis in Hierusalem pro pede merigendum.

CARMEN.

Salue magna domus, salue ò pinguissima tellus,
Salue, quæ gremio fers bona tanta tuo.
Tu Crucis inuictæ ligno, signoque coruscas,
Tu Solymos præfers nomine, teque sacros.
Tu clauos retines, Christi qui dulcia membra
Confixere truces, cum manibusque pedes.
Te deuota petit populi pia turba frequentei
Te petit, & Pastor, purpureique Patres.
Nunc obelo Sixtus Phœbo quem barbara quondam
Sacrarat demens, stultaque relligio.
Exornat portasque tuas, aramque, viamque,
Signaque pro foribus, stant Crucis, ante Crucis
Crux dulcis veneranda polo, mundoque salubris,
Crux Christi roseo tota cruore madens.
Lucida Crux caræ portans primordia lucis

Densæ

Densæ quam tenebræ,noxque profunda fugit.
Aurea Crux fuluo longe pretiosior auro
Aurea Crux aurum,diuitiasque ferens.
Gemmea Crux nitidis præcingens cornua gemmis,
Candidus hoc Adamas,illud Iaspis habet.
Roscida Crux ramos vnda madefacta perenni
Perfundens guttis arida corda tuis.
Florida Crux blandis frontem redimita corollis
Quas texunt violæ,lilia cana,rosæ.
Lucida,& aurea,gemmea,roscida, florida Crux ô
Luce,auro,gemmis,roreque,flore iuua.
Luce viam monstra,dites auro effice,gemmis
Orna,rore riga,floreque serta dato.
Tu refoue Sixtum Crux ô spes maxima Sixti
Sedulus exaltat qui tua signa,precor.
Te sibi præsidium Sixtus,columenque,decusque
Te sibi solamen deligit atque ducem.
Excelsas vult ille tibi parere columnas
Ille tibi atque obelos dedicat,& cochlides.
Ille tibi nigros Indos Thracemque Tyrannum
Ille

Ille tibi Afrorum ſubdere regna parat.

Te fronti inſculptam, fixam te pectore geſtat,

Tu Sixtum ſerua, tu populum atque Patres.

Laus Deo Optimo Maximo.

EIVSDEM ARGVMENTI INSIGNIVM ALIQVOT VIRORVM CARMINA.

ILLVSTRISS. D. THOMAE AVALI MARCHIONIS PISCARIE FILII.

Facta alij ingentis posuerunt singula SIXTI,
Vno Bordinus Carmine cuncta canit.

R. D. SYLVII ANTONIANI AD IOANNEM FRANCISCVM BORDINVM.

Regificas ædes, Obeliscos, Templa, Columnas,
Et quas aerio fornice duxit aquas
Magnanimus Sixtus, Libro dum claudis in vno,
Et dulci varium carmine texis opus.
Bordine, exigua vastos quis claudere in vrna
Oceani fluctus te quoque posse neget?

SIXTE Pater magni custos, atque arbiter orbis
Quæ poterit vox tanta tuas percurrere laudes?
Nam tuus immanes grassantum sustulit ausus
Nutus, & Italiæ felicia sæcla reduxit.
Per te Romanæ maiestas reddita sedi
Suspicitur toto iam formidabilis orbe.
Relligio nunc culta suos agnoscit honores.
Per te dira fames eiecta, reductaque per te
Copia, parta quies, iniectaque frena furori.
Culpa luit pœnas, virtuti præmia habentur.
Casta pudicitiam seruant te vindice tecta.
Vrbem restituens vndis felicibus auges,
Atque nouis decoras templis, & molibus ornas.
Litora quinetiam Hesperiæ, pelagusque tueri
Classe paras valida, raptasque reposcere prædas.
Argumenta nouo serit hæc, & plura libello
Bordinus paucis ausus concludere chartis,
Quæ tu cumque tribus patrasti prouidus annis,
Carmine Bordinus qui se super æthera tollit,
Mortales inter quantum pietate coruscat.

IO.

Optima sunt tua facta bonis, & maxima magnis,
Optime magnanimis, maxime Sixte bonis.
Et si vox calamusue tuas vult promere laudes
Deficit ad laudes vox, calamusque tuas.
Iure igitur tota penitus quod mente fatemur
In terris summo proximus ipse Deo es.

SIXTI V. PONTIFICATVS MAXIMVS.

Aurea, quæ mundo fuerant accepta recenti,
Sponte sua fruges quando ferebat humus;
Secula nunc redeunt, terrasque Astræa reuisit
Ius æquumque ferens, & sine labe fidem:
Ex alto FELIX summus cum monte sacerdos,
SIXTVS mutato nomine QVINTVS adest,
Qui sanctos ritus, qui leges iuraque sistit,
Et quidquid primi constituere Patres.
Iam sine sollicito loculos de nocte viator
Deque die plenos fertque refertque metu.
Est, qui non fuerat, nunc hospes ab hospite tutus,
Nunc redit, & priscæ relligionis honos.
Hesperiam qua parte secat pater Apenninus,
Quà Padus, & flaui Tybridis vnda rigat,
Ionio, & qua parte sonat vagus Adria fluctu,
Et quà Tyrreno cingitur ora mari.
Extremum Siculis, & quà latus æstuat vndis,
Quaque caput pinu Rhætia prima tegit:

In

In sancta certam ponit pietate salutem
Tota vacans falsis vatibus hæc regio;
Omneis & populos Christi sub legibus vnus
Hic vnum veluti pastor ouile regit;
Hæresis hic mentes peruertit nulla, nec vllum
Turbida seditio vulgus ad arma vocat.
Quæ labes Gallis, gelidisque illata Britannis,
Nec non Germanis, Sauromatisque fuit;
Hanc etiam SIXTVS conatur tollere, concors
Europæ vt toti pax sit, & vna fides.
Quod fore, venturi quibus est mens præscia, dicunt,
Hoc quàm, non alio tempore commodius.

A. S. F.

AV-

AVCTOR AD SIXTVM V.P.M.

Dum repeto tanti quæ conscripsere poetæ.
Doctiloquo de te carmine, Sixti Pater.
Inuenio dictisque tuis, factisque minora,
Et linguam, & calamú, carminaque ipsa simul.
Quod potui feci, tu nunc doctissime Princeps,
Accipe vel fidei pignora certa meæ?

ROMAE.

Apud Franciscum Zanettum. M. D. LXXXVIII.

PERMISSV SVPERIORVM.